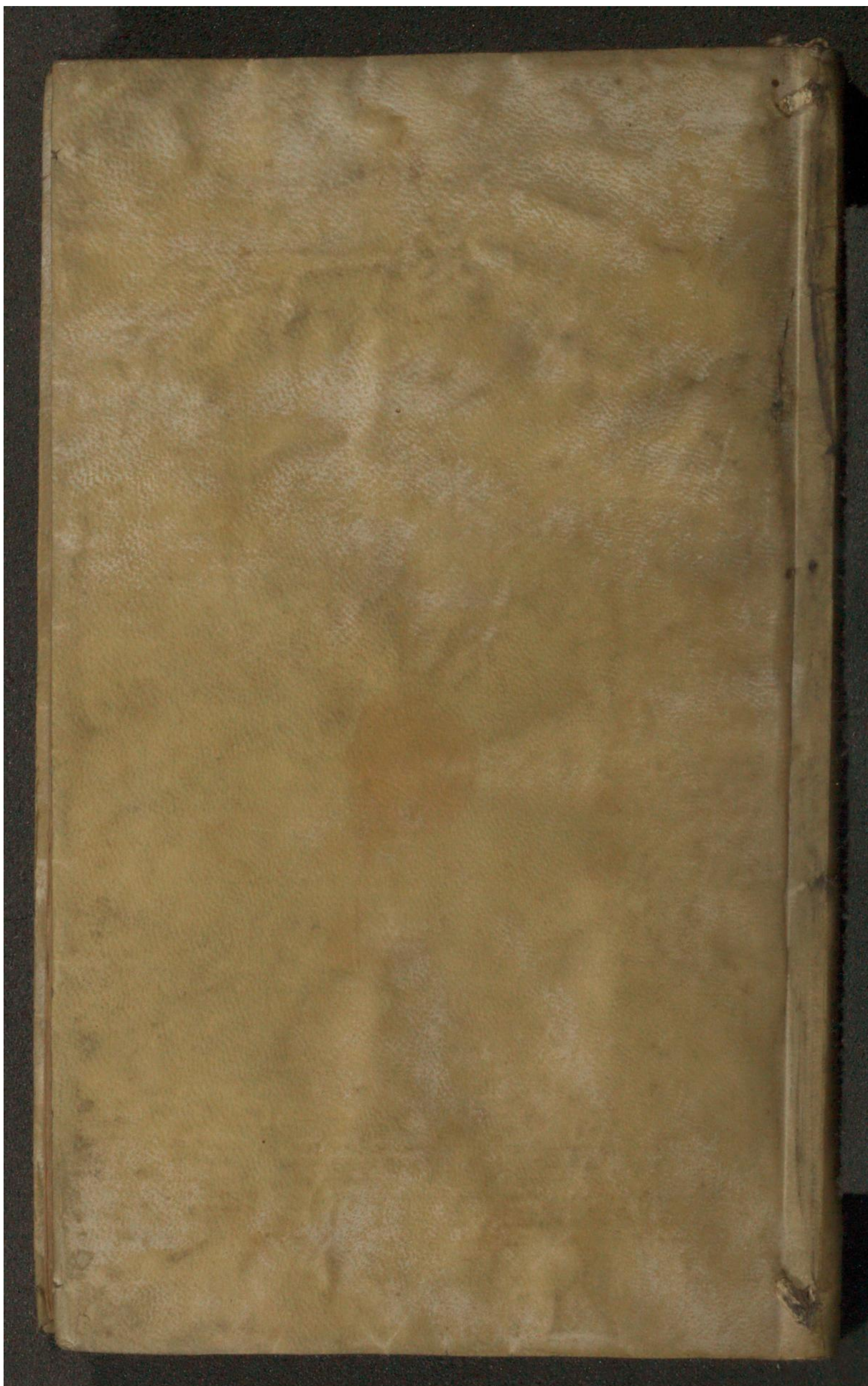
Schlüm

DR. ERNST DARMSTAEDTER
No. 1265
COLLECTION

Cann. Dº Scand. Nº 4 E.

L. XIIII. 4.

VROCRITERIVM CHYMIATRICVM,

Siue

RATIO CHYMIATRICA EXACTE DIIVDICANDI VRINAS EX TRIBVS

Principiis actiuis, & vno Passiuo, hactenus neglectis Aphoristice ostensa,

Auctore

IOHANNE RHENANO HASSO, MEDICO.

FRANCOFVRTI,
Typis Wolffgangi Richteri, Impensis Antoni Hummi.

M. DC. XIV.

CLARISSIMO ET EXPERIentissimo Doctori Medico,

DN. IOANNI IACOBO GVGGERO BASILIENSI,

Amico singulari,

IOANNES RHENANVS HASSVS

Salutem dicit.

ETsi, clarissime vir, Domine & amice inter charos eximie, dissimulare est artificum: studia tamen nihilominus hominum solertium, naturæque penetralia scrutantium mediocri diligentia iuuanda sunt, & exornanda. Cum itaq; ante hoc tempo-

temporis de vrinis, non e-
dendi, ſed in meos vſus reſer-
uandi gratia nonnulla theo-
remata tũ Magni illius Me-
dicorum Monarchæ Theo-
phraſti Paracelſi, vſu com-
probata, tum mea experien-
tia multum cõfirmata, con-
ſcripſerim, atque in aliquam
methodum redegerim, in-
ſtitiſti vir clariſſime, vt iſtud
communicarem cum aliis.
Tametſi igitur nihil minus
inſtitueram, quam doctiſſi-
mo, politiſſimoq; hoc ſecu-
lo de mea tenuitate quicquã
in medium proferre, præſer-
tim cum tot eruditiſſimi vi-
ri è proſcenio in hãc arenam
quotidie prodeant: tamen
quia

quia tibi videntur in com-
mune bonum lucubratiun-
culæ meæ cedere, malui pro-
fectui multorum ſolertius
inquirẽdi obſeruationibus-
que quotidianis naturã in-
ueſtigandi anſam præbere,
quam ſilentio, quamuis tu-
t[illegible], inuoluere, quod alicui v-
ſui eſſe poſſet. Vela itaq; ven-
tis commiſi, & ea quæ ab a-
liis minus obſeruata fuerunt
dedi, quæ obſcura, declara-
ui, ordineq; digeſſi pleraque
omnia, ita vt cuilibet priora
poſtremis iungenti ad exa-
ctam vrinæ cognitionẽ adi-
tus pateat. Si erratum quip-
piam fuerit (quanquam ni-
hil eſſe confido) tuæ & alio-

 rum

rum præſtantiſſimorum cē-ſuræ lima vel corrigenda, vel ſaltem animaduertenda, lubens exhibeo: ſcio tamen ad rem ipſam quod attinet, nihil ab experientia alienum fore.

Quia vero antiquitas obtinuit, vti ſuas lucubrationes aut tutori, aut patrono, aut amico adſcriberet, te ex aliis, tam ob tuam inſignem eruditionem & præſtantiam, quam ob ſummam in me beneuolentiam, eximium candorem & amicitiam nō vulgarem, elegi, cui hoc, quicquid eſt, vrocriterii cō-ſecrarem. Accipe itaque, vir præclariſſime, iſtud munuſ-

culum

culum à tua professione non alienum, ea mente, qua tibi dicatum est, & me, vt facis, ama, nec non ad Nestoreos annos sorte prospera vtere, viue, vale. Cattorum Marpurgi. Antepenultima August. Ann. CIↃ IↃC IX.

RAPHAE-

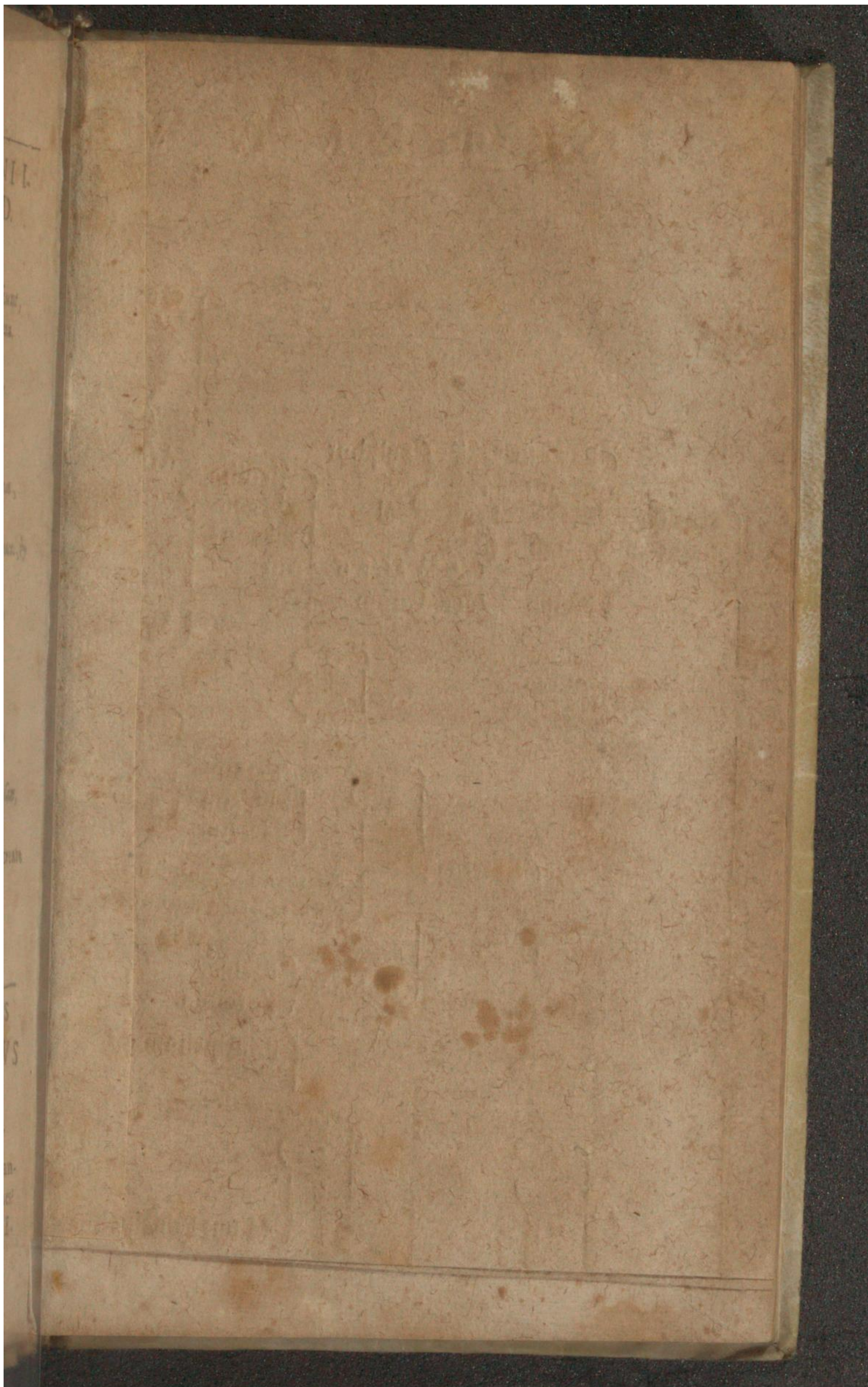
RAPHAELIS EGLINI ICONII TIGVRINI D.

Hexametro-Iambicum.

OMnia naturæ gremio contenta patescunt,
Et tempore abdita eruuntur omnia.
Non secus ac Euangelio prædixit Iesus,
Nil esse opertum, non apertum quod velit.
Vnde iubet tacitæ commissa fideliter auri,
Producere, & quibuslibet prædicere.
Namq; grauis manet hunc, & iusto fœnore pœna,
Talentum inique qui solo mandauerit.
Tu melior, RHENANE, *decus, Chymiatriæ lux, &*
Flos Hassicæ gentis beate, (amice mi)
Non pateris, vero quæ sunt tibi cognita sensu,
(Lanugine obducente mentum primula)
In Chymiatrias gremio latitare sepulta
Criterii secreta fontis Clinici.
Vrinam inspexisse iuuet, duce & auspice IANO
HASSO. *Latentis plus inest hic commodi,*
Quam Medicus quisquam possit cognoscere forsan,
Si tegmen auferas operto vultui.
At tu IANE IACOBE *recens* GVGGERE *create*
Marpurgica inuidende doctor in schola,
Gaude sorte tua, gaude acclamantis amici
Nouâ IOANNIS *dedicatâ paginâ.*

ANAGRAMMATIZOMENVS
IOANNES RHENANVS
per
REGNERVM BARELS FRISIVM.

Quæritur ANNE SONES VRINA Renane Ioannes?
Sic est; Res, Auctor, conueniuntq; Liber.
SCHE.

SCHEMA V

Qualita

Parte su- | unt | Sulphur | Acciden

OCRITICVM.

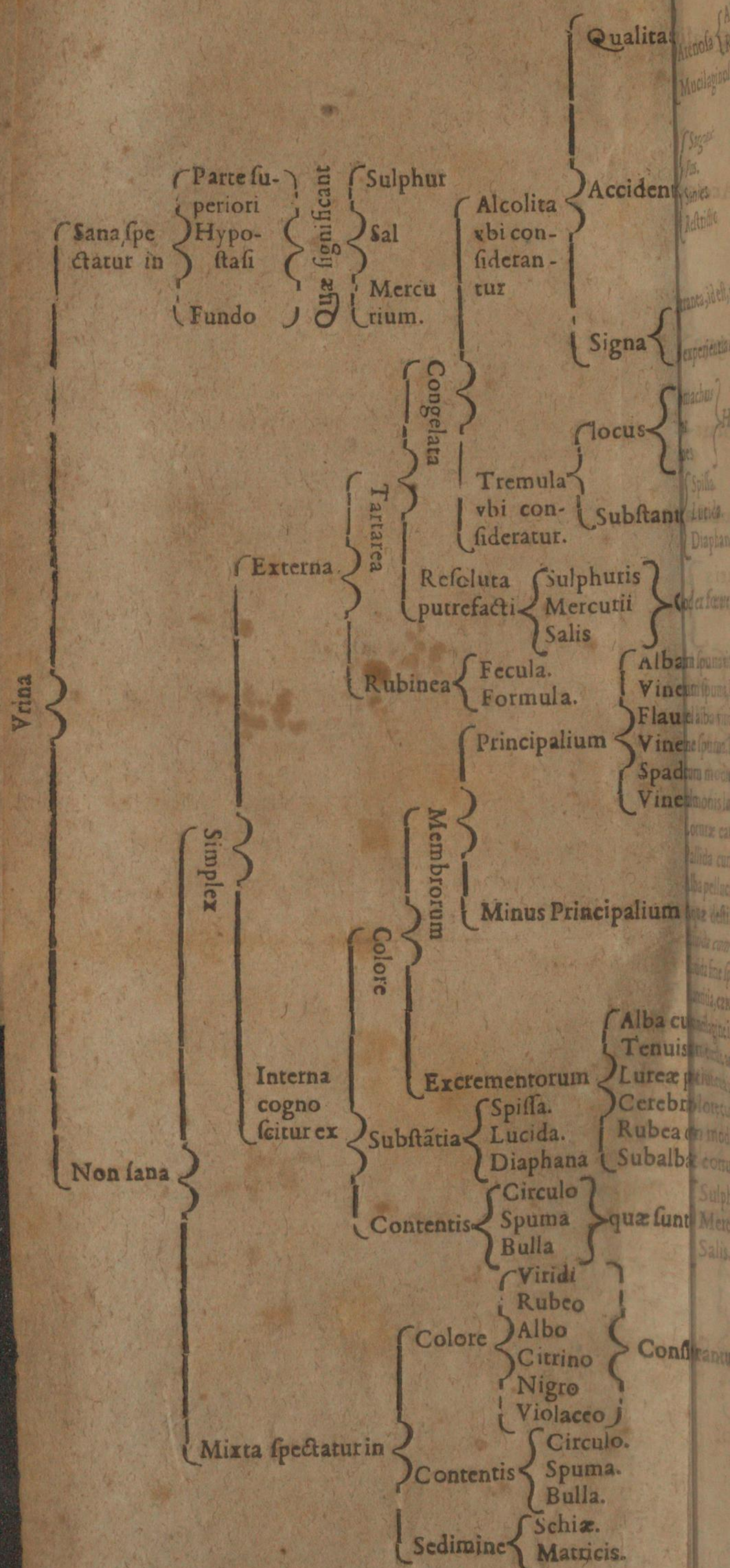
Resoluta { Alba, lactea, vt serum lactis.
Rubea, subrubea, citrina, crocea.

Arenosa { Alba, vt farina furfurea.
Rubea, citrina.

Mucilaginosa, bituminosa, viscosa.

Sanguis.
Pus.

SCHEMA VI

Vrina
Sana ſpe ctatur in
Parte ſu- periori
Hypo- ſtaſi
Fundo
Quæ ſignificant
Sulphur
Sal
Mercu rium.
Alcolita vbi con- ſideran- tur
Qualita
Acciden
Signa
Congelata
Tartarea
Tremula vbi con- ſideratur.
locus
Subſtant
Externa
Reſoluta putrefacti
Sulphuris
Mercutii
Salis
Rubinea
Fecula.
Formula.
Principalium
Membrorum
Minus Principalium
Simplex
Colore
Interna cogno ſcitur ex
Excrementorum
Alba cu
Tenuis
Luteæ
Cerebr
Rubea
Subalb
Non ſana
Subſtãtia
Spiſſa.
Lucida.
Diaphana
Contentis
Circulo
Spuma
Bulla
quæ ſunt
Colore
Viridi
Rubeo
Albo
Citrino
Nigro
Violaceo
Conſ
Mixta ſpectatur in
Contentis
Circulo.
Spuma.
Bulla.
Sedimine
Schiæ.
Matricis.

OCRITICVM.

Resoluta { Alba, lactea, vt serum lactis. / Rubea, subrubea, citrina, crocea.

Arenosa { Alba, vt farina furfurea. / Rubea, citrina.

Mucilaginosa, bituminosa, viscosa.

Sanguis.
Pus.
Sanies.
Restrictio.

ranea, id est, per ægros nota { est missio inuoluntaria. / Ardor guttatus.

experientia { Spiritus / Sal } Vrinæ.

machus
r
es } Habentq; vrinam diaphanam.

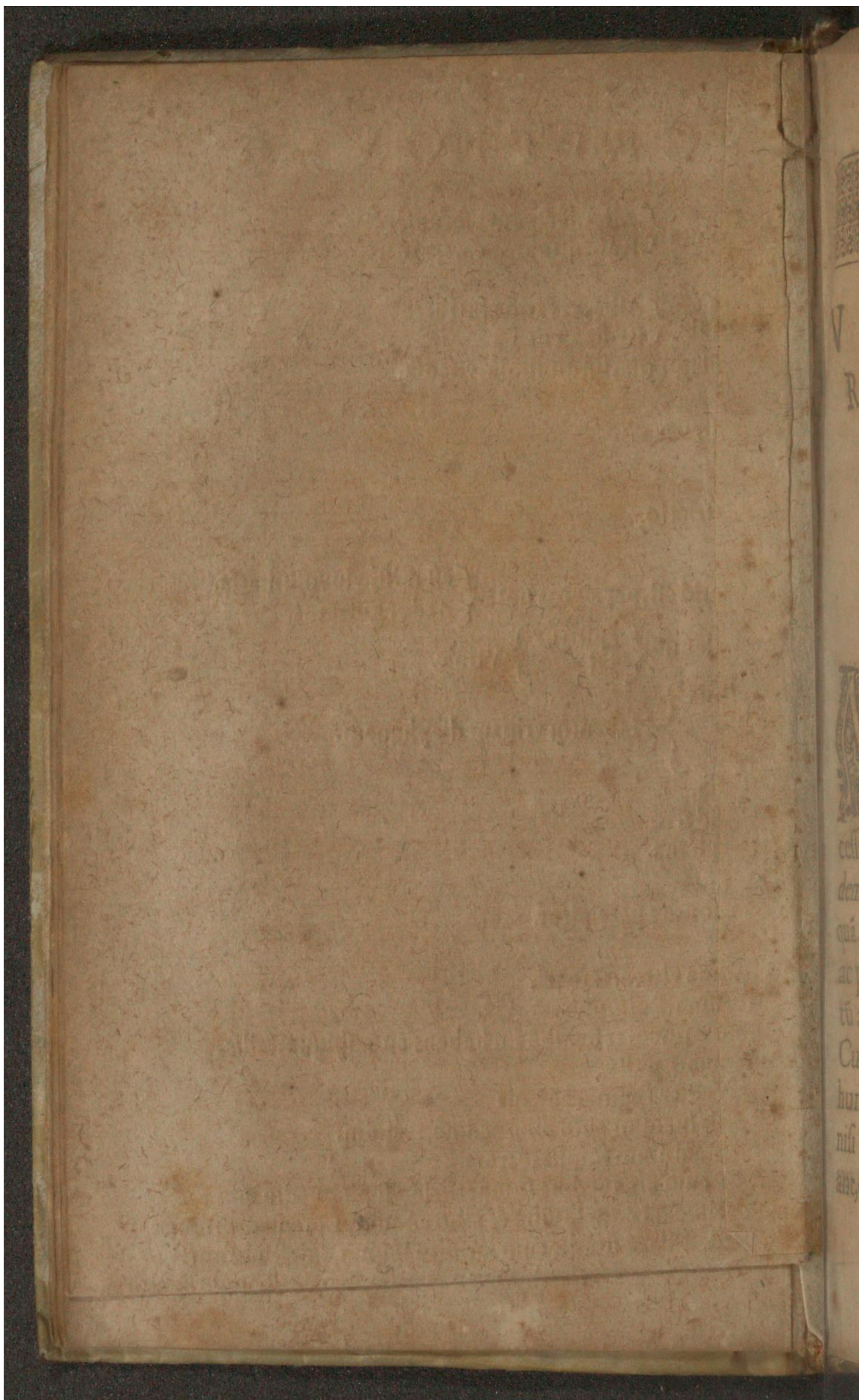
Spissa.
Lucida.
Diaphana.

d ex fœtore percipitur.

n spuma vitrea, cerebri.
m spuma, Pulmonis.
l alba viridem reflexionem habens cum spuma, fellis.
e spuma, Epatis.
um modica spuma, Splenis.
lmonis lucidior cum pinguedine, Renum.
ecuræ carnium similis, carnis.
llida cum pinguedine in superficie, est pinguedinis.
lba pellucida cum spuma & albo circulo, Ligamentorum.
quæ destillatæ similis cum modica spuma, Intestinorum.
uida cum magnis diudurantibus ampullis, cartilaginis & vesicæ.
uida sine spuma, cutis.
teritia, cærulea, viridis, aut nigra, sanguinis.
ucilagine in fundo, muci.
n circulo aqueo, sudoris.
unculæ innatantes, Excrementi aurium.
ore cum paruis bullis, Lachrymarum.
modica spuma, stercoris.
corrupta, vrina.
Sulphuris.
Mercurii.
Salis.

nturque secundum substantiam { Spissam. / Lucidam. / Diaphanam.

VROCITERIVM CHYMIATRICVM.

Cap. I.

De Generalibus.

I.

NOn temere Hippocrates Medico prudentiam, futurorumque cognitionem necessariam esse iudicat, quandoquidem solius Medici, prudentis, inquã, & periti est, hominis naturam ac partes earumq; tum prosperam, tũ aduersam nouisse valetudinem. Cum autem nonnulla in profundis humani corporis latibulis sita non nisi signis quibusdã dignosci queant, de vrinis, vtpote signorum prę-

ſtantiſſimo, quædam tractare & pro mea tenuitate proſequi fert animus.

II.

Eſt autem vrina excrementum primarium, ſalem, quem natura ab ingeſto nutrimento ſecreuit & neglexit, cum humoribus aquoſis ſuperfluis excernens.

III.

Sed priuſquam ipſum de vrinis iudicium aggrediamur, de generalibusque nonnullis admonere neceſſarium ducimus, ea præſertim proponentes, quæ tum ad ipſam vrinam ſpectant, tum ad Medicum pertinent.

IV.

Ad vrinam quod attinet, docendum eſt, quando & quomodo illa excipi exceptaque conſeruari debeat.

V.

Vrina itaque à cœna prima quæ ex-

excernitur ad iudicandum nullius eſt momenti, ſicuti etiam ſecunda: tertia vero etiamſi aliquãdo (quod tamen raro accidit) veri quippiam notet, vtcunque tamen fallit, proinde quarta, aut poſt illam quinta vel ſexta (modo ante ientaculum excipiatur) eſt eligenda, cum illa propius ad rei veritatem Medici iudicium adducat: nec non ad perſeuerantiam alterationemq; ſubſtantiæ & contentorum perſcrutanti conducibilis ſit.

VI.

Vrina vero crapuloſa, qualiscunque illa ſit, parum indicat, quia iſta digeſtione, ſeparatione & expulſione nondum completa, egeſta eſt.

VII.

Præterea ſi vrinæ hypoſtaſis [de qua poſt] alba fuerit, illa nihil ponderis habet, neq; à Medico æſtimari debet. Omnia enim eius indicia,

& inde orta iudicia fallunt, cum nihil veri ex ea addisci possit.

VIII.

In grauissimis autem morbis, qui in nutritionis regione, hoc est, à stomachi orificio, ad excretionem in vesica vsque, sedem minus posuerunt, sed in aliis membris locisve latent, opera est adhibenda, vt æger toto die nihil cibi aut potus sumat, aut si à cibo abstinere non poterit, à potu saltem sese cohibeat. Tunc enim de morbis grauissimis præsens iudicium habere poteris.

IX.

Quomodo porro vrina sit excipiẽda, scitu opus est, vt illa iam iam egesta vasi vitreo aut fictili includatur, ne spiritus exspirare queant, neque vllo alio vase, quam prædictis est vtendum.

X.

Si vrina in matula vrinaria posita attactu subcalida fuerit, in illa minus

minus exacte ſpectantur contenta & ſubſtantiæ, color tamen perfecte apparet; vbi vero refrigerata fuerit, eadem hora, aut alias intra ſex inſpiciatur.

XI.

Vrina vltra ſex horas non eſt reſeruanda, quia illo tempore elapſo corrumpitur & inepta eſt.

XII.

Si frigore aut alia occaſione turbata vel incraſſata mutatione fuerit, ad ignẽ poſita ac diſſoluta mouendo cum fæcibus probe commiſceatur, ne fæces neglectæ errorem pariant; tandem in vrinale infundatur & poſt quartam horæ inſpiciatur ac iudiciũ feratur. Quippe in calida, aut ſuper cineres calidos poſita hypoſtaſis diſſoluitur, permiſcetur, & quieſcendo ſuam ſedem recipit.

XIII.

Spiſſas vrinas nedũ lucidas commouere prodeſt, prius quã omnia

debite examinauerimus, ne contenta concussa suam sedem effugiant, & bullæ aut spumosæ quædam superfluitates enascantur, indeq; flatulentos, salinosve spiritus adesse iudicauerimus.

XIV.

Hic de vrinali breuiter admonere inconueniens esse non videtur. Debet autem vrinale ex vitro albo & tenui fieri, vt colores eo exactius appareant. Viride enim si fuerit, non solum de coloribus aliquid immutat, sed substantiæ quoque iudicium peruertit: adde, quod contenta in illo non exacte apparent.

XV.

Figuram matulæ admodum patentem esse non conuenit, sed vt altitudini quoque locus sit, per quem contenta contineri valeant, necesse est. Neque nimis arcta aut lata, alta, crassa vel duplex esto, sed quoad eius fieri potest, simplex & læuis,

læuis, multam ad fundum vrinam continens, in triplici dimensione æqua proportione correspondens, vt quantitas vrinæ, quæ omnino & perfecte excipienda est, conspici possit.

XVI.

Ad Medicum præterea, quod refert, considerabit ille locum vrinam inspiciendi & hominum ætatem, sexum, nec non anni tempus.

XVII.

Locus in vrinis spectandis commodus erit, non vmbratilis, neque nimis lucidus, sed inter hos medius quo contenta manifeste videantur. Quod sicubi loca fuerint valde obscura, ad sublucidum locum, vbi latentia pateant, vrina est transferenda.

XVIII.

Neque ad candelæ lumen consideranda. Color enim alteratus apparet.

XIX.

Vrinæ ad ſolares radios conſpectæ color remiſſior eſt. Quare manum tuam, aut pannum nigrum vrinali & ſoli interpone, atque tum demum color & contenta diſtincte diſcerni poſſunt, neque oculorum tuorum acies hebetatur.

XX.

Infantibus inſuper (vt ad ætates veniamus) aquoſæ, lucidæ, & crudæ minguntur vrinæ.

XXI.

Puerorum vrina ſanior eſt ſubſtantiæ ſpiſſioris (diaphana enim lethalis eſt) à ſubaureis & ſubcroceis parum recedens, iuuenum vrinas ſubſtantia quodammodo excedens, & hypoſtaſis cumulatam congregatamque continens.

XXII.

Eſt autem hypoſtaſis, poſt fundum ſubſidens vrinæ portio per totam vrinam æquabiliter diffuſa, & pyramidali more contiguo ſurſum

ſum vergens. Quia enim hypoſtaſis non omnibus ſuis partibus æque grauis eſt, quod eſt grauiſſimum matulæ [quantum poteſt] fundum petit, deinde quod paulo minus habet grauitatis, ſubſequitur, vt tandem, quod minimum graue eſt, acumen faciat. Aduertẽdum eſt hic, hypoſtaſis vocabulum ab authoribus pro varia ſitus & loci ratione triplex ſtatui: vel enim in imo reſidet & proprie hypoſtaſis dicitur, nos ſedimentum appellamus; vel in medio propendet, quod ἐναιώρημα Græci appellant, latini ſuſpenſum vel ſublimamentum dicunt, hoc nobis eſt hypoſtaſis, & quandocunq; hypoſtaſis nomine vtimur, illud intelligere volumus; vel ſumma facie innatat & nubes nebula & nubecula dicitur.

XXIII.

Quo pueri ſunt natu maiores, eo intenſiores vrinarum colores aderunt, ſed hypoſtaſis quantitas minuitur.

In

XXIV.

In iuuenibus temperatis & ætate florentibus vrina eſt ſubaurea, & ſubcrocea mediocrisque hypoſtaſis.

XXV.

Quantum ad ſenecturem ætas declinat, tantum ad album colorem vrinæ recedunt. Pallidior enim fit ſulphuris tinctura, & hypoſtaſis indies fit minor & obſcurior, quod quidem eorum debilitati, non ſenio, eſſe adſcribendum cenſeo. Plura igitur contenta exſpectantur à pueris, quam in iuuenibus & ſenibus, ratione quietis & facilioris concoctionis.

XXVI.

Porro obſeruandum, iuuencularum (quo ad ſexum) vrinas habiliores eſſe vrinis iuuenum. Hypoſtaſis enim earum fit longior, minutior quodammodo & omnino ſubtilior, iuuenum autem ſemper craſſior.

Puel-

XXVII.

Puellarum vrina habet in fundo adhuc paruam hypoſtaſin, quæ non bene aduertentibus cum ſuperiore contigua apparet, attamen eadem hypoſtaſis non eſt, ſed ab illa quamuis ſit minutiſſima, diſtincta matricisque propria eſt, ac mulierem ſanam & fœcundam indicat, quod in viris non accidit.

XXVIII.

Vt vero rectius hypoſtaſes illas oculis tuis ſubiicere poſſis, mouienda eſt mulierum vrina. Mota enim parit paruas bullulas inter illas duas hypoſtaſes; eſtq; infallibile muliebris vrinæ ſignum.

XXIX.

Menſtruo autem deficiente hypoſtaſis illa parua non cernitur amplius, & eſt ſignum olim fœcundæ, quamuis poſtea cum laſſitudine grauedinem ſentiat, vergitque conſueta hypoſtaſis ad albedinem,

&

& ſecundum vitrum vndiq; plumbea, vti circulus eſt, etiamſi iſtæ mulieres ſint ſanæ. Secus eſt in viris, quorum vrina ſemper eadem manet, niſi in decrepitis, vbi colores (vt dictum eſt) alterantur.

XXX.

Mulierum inſuper vigentis iuuentæ atque temperatarum vrinæ nõ multum recedunt à colore ſubaureo & ſubcroceo, verſus album tamen declinantes, & ſubſtantiæ lucidioris, quodammodo ſunt, quam virorum.

XXXI.

De vrinis quæ per anni tempus apparent, nunc dicamus. Vere igitur quantum tempus ad calidum proceſſerit, tantundem vrinarum colores à ſubſpiceo & ſpiceo (à ſpicis dicto) diſcedens, procedunt ad colorem ſubaureum & ſubcroceum: hypoſtaſis vero à ſpiſſiore incipit mutari in lucidam.

Cum

XXXII.

Cum æſtas incipit, tum vrinæ apparent ſubaureæ & ſubcroceæ: ſubſtantia vero lucida: hypoſtaſis mediocri tenuior apparere incipit alba, leuis & æqualis: procedente vero æſtate & ad ſummum accedente, quantitas humoris minor ex proportione ſpectatur.

XXXIII.

At vero vbi autumnus acceſſerit, tum colores reuertuntur ad mediocritatem, ſed fulgor & diaphanitas adhuc manent, hypoſtaſis eſt obſcura: procedente autem autumno ad mediocritatem ſecundum omnia redit vrina.

XXXIV.

Quando vero Sol fuerit circa hyemale ſolſtitium: tum vrinæ quantitas ex proportione redditur, & color in albedinem vergit, hypoſtaſis eſt maior, reliqua vero mediocria.

Pro-

XXXV.

Procedente hyeme vrinæ substantia inæqualis est. Nam interdum spissa, interdum lucida: quantitas autem humoris maior est ex proportione rei ebibitæ, contenta vero maiora & incocta.

XXXVI.

Vbi æquinoctium vernale adest, hæc dissepara ntur, & ad mediocritatem vt redeant, diriguntur.

XXXVII.

His generalibus obseruationibus (quæ maxime necessariæ, obseruatuque dignissimæ sunt) præmissis, ad vrinā ipsam nos conuertemus. Præter hæc caueat medicus ne decipiatur ab his quæ vrinæ liquorem & contenta immutare solent: sæpe enim caussis naturalibus, & præter naturam alteratur vrina, quæ nihil lethale nec sinistri præ se fert. Inter caussas non naturales agnosco cibum & potum, vt quando ab vsu pulticulæ siligineæ

aut

aut lactis sæpius albæ vrinæ funduntur, vel ab vsu pulticulæ leporinæ nigræ: Rheubarbarum, crocus, rubia tinctorum suo colore vrinam inficiunt: Asparagus, terebinthina alieno perfundunt odore liberalior aquæ potus tenuem crudamque profundit vrinam.

XXXVIII.

Ab iis quæ præter naturam sunt vrina etiam immutatur, vt ab vlcere renum & vesicæ, ita enim nunc crassæ, nunc cruentæ, nunc purulentæ effluunt.

CAP. II.

De vrina sana.

I.

QVoniam contrariorum eadem est disciplina, illaque iuxta se posita clarius elucescunt, priusquã ad non sanam vrinam venerimus, de sana nonnihil dicemus, vt hac perfecte cognita, cognoscatur & illa exactius.

II.

Vrina autem ſana vt plurimum cognoſcitur, quando ſulphuris tinctura vicit. Illa enim aurea ſanam corporis conſtitutionem annunciat. Nihil etiam refert, ſi ſubaureus color ſpiceus vel ſubſpiceus fuerit, pallidior etiam pro perſonæ conſtitutione eſt perpendendus.

III.

In Vrina ſana Ventriculi, Epatis & Renum concoctio eſt ſpectanda, ſicuti etiam eorundem ſeparatio & expulſio. Ex eorum enim conſtitutione bona ſanitas pendet.

IV.

Separandi facultas ventriculi vrinæ coloribus dignoſcitur. Quippe ſeparato iam ſulphure crudo color ſpiſſus topazio ſimilis in ſtomacho remanet, quem ſi vrina profert hac ex parte ſeparationem ſanam eſſe non dubitamus.

V.

Quod ſi ſalis aut mercurii colores

res exceſſerint, vrina eſt abominanda. Abſolutam autem ſalis ſeparationem ventriculi, tum exacte concinnata hypoſtaſis, tum color eiuſdem inter fuſcum & cœleſtem medius oſtendit.

VI.

Mercurii eadem eſt habenda ratio. Quando enim ille, [qui natura grauis fundum petit] ſupremæ vrinæ tam ſubſtantia quam colore ſimilimus fuerit, ſeparatio eius eſt bona.

VII.

Notandum hîc, ſulphur ſupremam vrinæ partem, ſal mediam, & in hac hypoſtaſin, Mercurium autem infimam regionem ſemper occupare.

VIII.

Concoctionis ſigna ſunt: Vrina in ſubſtantia ac colore diaphana ſalis exactam digeſtionem docet. Pari modo quando ea, quæ in fundo reſident, ac hypoſtaſis, ſummaque

vrinæ pars iusto dissident interuallo Mercurium probe coctum iudicabis.

IX.

Silentio tamen non prætereundum in vrina, præsertim exteriore, fundum semper aliquãtulum spissiorem superiore parte, attamen perspicuum & transparentem requiri.

X.

Expultrix porro facultas non est negligenda, quam plane nulla ex parte excessisse vrinæ quantitas vna cum hypostasi demonstrat.

XI.

Proinde in quantitate vrinæ vt cognoscere possis, habebis vas octo vnciarum, cui vrinam infundes, atque ad lancem appendes, & quando exacte octo vncias librauerit, vrinam sanam esse iudicabis; quo vero magis ad septem vncias declinauerit, etiam magis ad sulphur accedit. Sin autem octo vnciarum pondus

dus

dus excesserit, mercurialis morbus instat. Sed cum recesserit, ad sex vncias vel circiter, salis est. Sal etenim vrinæ reliquis duobus principiis leuius est.

XII.

Hæc in decrepitorum vrinis obseruanda sunt: at in juvenibus res aliter sese habet, siquidem eorum vrina esto sex vnciarum, si vero alterutram partem comperies diminutam, minus bene habentis est indicium.

XIII.

Atque ex his aduersa stomacho quæ accidere possunt, ad vnguem iudicabis.

XIV.

Hactenus de prospera stomachi valetudine. Hepatis quod attinet, deprehendes illam, si ea, quæ in vrina continentur diaphana, clara & perspicua reluxerint. Eaque inprimis laudatur vrina, quæ radios in manum transfusos reflectit,

ſulphurque optime ſeparatum teſtatur. Quod vero in fundo reſidet, ſi tantum lucidum fuerit, vt radii eius per vtrumque fundum appareant, mercurium ad amuſſim ſegregatum denotat.

XV.

Concoctionem oſtendit vrina agitata lucidiorem ſeruans habitum. Idem quoq; hypoſtaſis, commotione non diſperſa, monſtrat. Fundus autem immotus, nec in minimas diſtractus partes mercurium bene digeſtum ſignificat.

XVI.

At hypoſtaſis in ſuperiore parte lata, defectum virtutis expulſiuæ annunciat. Hypoſtaſis enim proprium eſt ſurſum in acutum vergere, & acumine ſuperiora tangere.

XVII.

Hæc de Hepate: Renum habitum declarant color, hypoſtaſis, atque ea, quæ fundo continentur, recte ſe habentia, nullaque agitatio-

ne

ne turbata, quamuis eorum quantitati, iusto tamen retento situ & ordine, nonnihil detrahatur.

XVIII.

Vrina aurea exactæ in renibus separationis est signum.

XIX.

Vbi fundi minus dignosci poterunt, mala separatio denotatur.

XX.

Fundus clarus dupliciter ad manum reflectens, spiceus vnus, subspiceus alter bonam separationem significat, nulla tamen præsente spuma.

XXI.

Spuma enim in exteriore vrina absolute podagram, nec quicquam aliud indicat.

XXII.

Vrinæ itaque perfecte sanæ indicia sunt; Hypostasis porosa, contigua, & symmetriam non excedens, cui color ad latus vtrumque pertensus, summaq; eius parte re-

liſus ſit,& cum vrina à Medico egregie turbata ſpumam reddit, eaque ex motu cauſata ſubito euaneſcit, hypoſtaſi decenter medium tenente, fundoque bene ſe habente.

XXIII.

Hæc de vrina ſana in præſentiarum dicta ſufficiant, cui quicquid alienum acciderit, inauſpicatum iudicabis.

Cap. III.

De vrina Tartari Alcolizati.

I.

Vrina eſt ſimplex aut mixta.

II.

Simplex eſt quæ vno & ſimplici circulo [vulgo corona] cognoſcitur.

III.

Circulus eſt exterior vrinæ ſupremæ

premæ pars, vitro vndique adhærens.

IV.

Simplex vrina eſt externa aut interna.

V.

Externa habet circulum liuidum, & prouenit ex nutrimentis, nec quicquam aliud, quam quod ad ſtomachum, epar, renes, veſicam, & totam iſtam nutritionis regionem attinet, denotat, atque in his ſeparationem puri ab impuro, digeſtionemq; ac expulſionem ſalis, ſulphuris & mercurii docet. Hypoſtaſis enim ſalis, color ſulphuris, fundus mercurii qualitatem oſtendit.

VI.

Vrina non ſana externa eſt Tartari & Rubini.

VII.

Vrina tartari, eſt vrina exterior morborum ex tartaro oriundorum habitum declarans.

VIII.

Vrina tartari eſt congelata vel reſoluta.

IX.

Congelata, eſt quæ in membris nutritioni deſtinatis congelatum tartarum demonſtrat.

X.

Eſtque Alcolita vel Tremula.

XI.

Vrina Alcolita, eſt quando tartarus in partes minutas diſſolutus exit, quod multipliciter fit. Aliquando exeunt cum vrina granula alba, aliquando vſnea apparet, ſicuti in matulis arena fundo adhærens cernitur.

XII.

Aliquando nihil conſpici poteſt, at ſi per aliquot horas matulam ſepoſueris, donec vrina refrigeſcat, adhærere matulæ vſneam aut pruinam videbis.

XIII.

Alcola autem hac occultata apparent

parent fibræ albæ instar concisæ lanæ. Nonnunquam illa alcola in liquorem mucilaginosum resoluitur,& vrina in fundo spissa est, quæ omnium pessima est,& præsentissimum calculi in vesica signum esse dicitur.

XIV.

Quia vero membrorum concoctioni destinatorum morbos hinc inde inquirere conuenit,sciendum est, hypostasin indicare tartarum Stomachi, diuulsionem Epatis, Sedimen vero Renum.

XV.

Diuulsio, est quando hypostasis instar nebularum est diuulsa ac diuersa.

XVI.

Sedimen est, cum spissa nubes aut nebula in fundo residet.

XVII.

Si Hypostasis est porosa,huncq; locum occupat,illum vero minus, nec non in foraminibus aut poris

alcola cernitur, est signum tartari in stomacho, & poterit indicium esse arsuræ stomachi, orexis, aut compressionis thoracis in furcula pectorali, cum suis symptomatibus.

XVIII.

Si hypostasis fuerit rubicundior vrina, vehementes stomachi dolores decernit.

XIX.

Si hypostasis superiorem vrinæ locum obtinuerit, non mediocrem capitis dolorem adesse significabit.

XX.

Quando autem ceciderit frustulatim divulsa ac foraminosa, est signum tartari in hepate, inde compunctiones in latere dextro, & hæc diuulsio rubea acutiorem morbum designat, & ægros frigidiores habere manus ostendit.

XXI.

Quod si diuulsio fundum versus

ſus reſidet, ſignificat tartarum in inferioribus hepatis partibus infra coſtas.

XXII.

Sedimen cum fundo reſidens oſtendit tartarum in renibus præcedere. Illo autem rubeo exiſtente, morbus eſt acutior.

XXIII.

Vrina cum ſedimine nebuloſo rubea ſignificat pruinam aut vſneam in renibus, in fœmoribus dolores mouentem.

XXIV.

Si arena cum ſedimine apparet, vitium ſtomachi, & in furcula pectorali compreſſiones indicantur.

XXV.

Sin grandines aut pruinam refert, ſemper in renibus erit, & eſt generatio marmoris rubei.

XXVI.

In alcola tamen inprimis conſideranda ſunt qualitates, accidentia & ſigna.

Qua-

XXVII.

Qualitas eſt triplex, reſoluta, arenoſa, & mucilaginoſa.

XXVIII.

Reſoluta alcolæ qualitas, eſt, cum tartarus prorſus occultatur, nec vllum ſuperiorum ſignorum emittit, ſed reſolutus ab vrina ſeparatur, diſcretusque ſupra alium ſignificatur.

XXIX.

Hæc reſolutæ alcolæ qualitas alba, lactea vt ſerum lactis, & aquea ſignificat calculum ex lapillis & generationem lapidis.

XXX.

Rubea, ſubrubea, aurea, crocea, tincta docet arenam & marmor.

XXXI.

In quorum vrinis veluti arenulæ conſiſtunt, iis veſica ex calculo laborat.

XXXII.

Arena alba vt farina furfurea, ſignificat calculum ex lapillis cum bolo

bolo Rubea vero citrinaque qualitatem materiæ ſicuti apparet, oſtendit, aliquando etiam ab vlcere & ſcabie veſicæ prouenit.

XXXIII.

Alba vrina cum arena alba, lapidem veſicæ denotat.

XXXIV.

Vrina rubea cum arena rubea, ſignum lapidis rubei in renibus.

XXXV.

Si vrina arenoſa habet ſedimen, ſignum eſt futurorum grandinum.

XXXVI.

Quibus cum vrina ſpiſſa caruncula parux, aut veluti capilli exeunt, præſertim ſi rubeæ, nulla præſente febre iis à renibus ſecernitur, & ſignificat renum obſtructionem & inde ortam inflammationem, à mucilaginoſo tartaro, ſicuti fit in ſtranguria, diſſuria atque in iſtius lateris pede, in cuius rene iſtud malum eſt, aliquo modo ſentitur.

XXXVII.

Si cum eiuſmodi vrina purulenta quædam materia excernitur, renum aut veſicæ exulcerationem idque pro materiæ colore demonſtrat.

XXXIX.

Oſtendit etiam nonnunquam ſemen poſt Venereũ actum prodiiſſe, aut exulceratam gonorrhæam. Sed in mulierum vrinis menſtruum album, vel impuram matricem denotat.

XL.

Quibus cum vrina ſpiſſa furfurea quædam ſimul exeunt [ſubintellige cum quadam pinguedine vrinis ſupernatante] iis veſica ſcabie laborat. Quibus autem eiuſmodi vrina cum febri procedit, iis febris in profundis vaſis infixa & periculoſa eſt.

XLI.

Hæc de qualitate arenoſa: Mucilaginoſa, eſt cum mucilago quædam in vrina reperitur.

XLI.

Mucilaginoſa, bituminoſa, viſcoſa, tartarum non ſatis confectum eſſe docet.

XLII.

Si ea fuerit alba, ſignum eſt vehementis lapidis.

XLIII.

Arena cum mucilagine, plurium lapidum ſignum eſt, & quamuis mucus ille non ſit lapis, lapidis tamen indicium eſt.

XLIV.

Si mucilaginoſa fuerit aurea, ex ſpermate prouenit.

XLV.

Hucuſque qualitates: Accidentia alcolæ, ſunt ſanguis, pus, ſanies, & reſtrictio.

XLVI.

Quicumque ſponte ſanguinem mingunt, vt vrina aquam tingere poſſit, iis à renibus venula rupta ſignificatur. Venulam hanc tartarus aperuit, & tum ſine dolore

cernitur, quæ aliquando rurſus per ſe ipſum conſolidatur, aliquando iterum aperitur.

XLVII.

Quod ſi fruſtulatim exit, ſignũ eſt ſanguinis coagulati, qui multoties hominem interimit.

XLVIII.

Sanguis purus cum dolore & punctionibus in dextro latere à iecore excernitur.

XLIX.

Sanguis in vrina groſſus & grumoſus cum fætore & doloribus ſecundum genitalia à veſica prodiit.

L.

Sanguis grumoſus fundum petens, menſtruum mulierum denotat.

LI.

Si quis ſanguinem aut pus minxerit, aut ſquamulas, & grauis dolor adſit, præſertim cum vrina alba ad liuidam inclinante, veſicæ exulcerationem ſignificat. Sicut enim inſua-

insuauis odor putrefactionem denotat, ita etiam squamulæ locum demonstrant.

LVI.

Si pus est rubeũ, significat morbum adhuc esse in renibus, sin vero album, tunc est in vesica, & loci exulcerationem docet.

LVII.

Sanies loci putrefactionem indicat.

LVIII.

Restrictio est quando vrina restringitur.

LIX.

Hactenus accidentia: signa aut sunt extranea aut ab experientia.

LX.

Signa extranea sunt, emissio inuoluntaria & ardor guttatus.

LXI.

Emissio inuoluntaria, est cum quispiam vrinam emittit, nec sentit, & est signum tartari poros pe-

netrantis, nec recta aut conuenienti via veſicam intrantis.

LXII.

Ardor guttatus eſt, cum quis guttatim mingit & eſt nota tartari acuti. Hæc vrina ſi alba fuerit, tartarus tendit ad calculum, ſi rubea, ad gradines.

LXIII.

Ab experientia eſt, quando vrina ſana apparet, nec quicquam in ea deprehenditur, & tamen æger nihilominus tartarum ſentit. Illud itaq; experientia eſt inquirendum, idque per ſpiritum, aut per ſalem inueſtigatur.

LXIV.

Si per ſpiritum, vrina eſt deſtillanda, & quod ex deſtillatione prouenit, in frigidam ponito, ac cum in fundo Cryſtallos inſtar ſalis petræ ſubito aſcendentes proiecerit, ſignum euidens mali eſt.

LXV.

Si per ſal vis experiri, ſeponito vrinam

rinam per tres aut quatuor dies, & tartarus matulæ inſtar ſalis petræ vndique adhæreſcet, aliquando albus, aliquando rubeus. Hæc duo per experientiam conquiſita ſigna incurabilem morbum, niſi arena aut mucilago, aut aliud ex ſuperiobus ſignis ſimul concurrerit, indicant.

CAP. IV.

De vrina tremula.

I.

HActenus de vrina alcolita, tremula ſequitur.

II.

Vrina tremula eſt, quando vrina aſcendendo deſcendendoque feruere ſeu bullire cernitur, & oppilationem ſignificat.

III.

Vrina diaphana pallida ſignificat oppilationem ſtomachi.

IV.

Vrina citrina diaphana, puncturas in meſaraicis notat.

V.

Vrina rubea, eſt Epatis; crocea, renum; in fundo vero caloris indicium eſt.

VI.

Vrina pallida cum ſpuma ſignũ paroxyſmi febrilis. Rubea quoque cum ſpuma, ſignificat febrim, ſic etiam crocea pro diuerſitate loci.

VII.

Si circulus clarus eſt, & ſpuma caret, vtplurimum deſignat peſtem.

VIII.

Si turbida fuerit cum ſpuma & ſedimento caret, pleureſin notat, vel aliud epatis apoſtema ſi rubea etiam fuerit.

IX.

Vrina rubea in modum roſæ, plerumque Ephemeræ ſignum eſt.

Vrina

X.

Vrina rubea ſpiſſa præter contentum, mortem indicat.

XI.

Vrina rubea vel crocea modica & ſpiſſa, euidens hydropiſis ſignum eſt.

XII.

Vrina multa crocea & rubicundiſſima, ita vt impoſitum & rurſus exiccatum pannum croceo colore tingat, diabeten demonſtrat.

XIII.

Vrina pauca crocea non tingens impoſitum pannum, quotidianæ febris renum nota eſt.

XIV.

Vrina multa & aquea crudam hypoſtaſin habens, hydropen aut anaſarcam indicat.

XV.

Si vrina intra ſeptem, nouem vel quindecim dies non alteratur, ſed eadem manet, ſignum eſt morbi chronici.

XVI.

Vrina bona, clara, diaphana, ſpadix eſt ſignum mortis, & ſi ei acceſſerit fœtor, mors pręſentiſſima portenditur: ſin vero poroſa fuerit, ſalutis & vitæ indicium eſt.

XVII.

Vrina æqualis, hoc eſt, hypoſtaſin ęqua lance libratam habens opilationem in regionibus ſtomachi eſſe docet.

XVIII.

Quibus adhuc febricitantibus vrinæ ſunt ſpiſſæ, grumoſæ, paucæ, multitudo earum lucida ſuperueniens, iuuat, præcipue autem tales fiunt, quibus ab initio vel non ita multo poſt ſedimen ineſt.

XIX.

Vrina diaphana contentis, hypoſtaſi & aliis ſignis deſtituta, aut ceruſea diaphana obſtructionem hepatis demonſtrat.

XX.

Vrina perrubea lucida renum obſtructionem indicat.

CAP. V.

De Tartarea resoluta.

I.

HÆc de tartarea vrina cōgelata; Resoluta, eſt quando tartarus in membris principalioribus reſolutus putreſcit, vrinamque fœtentem facit, & à fœtore iſta vrina ſcatea appellatur. Ex hac morbi è putrefactione nati cognoſcuntur.

II.

Scatea vrina cognoſcitur odore & ſapore.

III.

Vt autem duplex eſt putrefactio, nutrimenti nimirum, & corporis nutriendi, ita & duplex fœtor eſt.

IV.

Vrina igitur fœtens alba nutrimenti putrefactionem deſignat; aliis autem tincta coloribus & fœtens, corporis putrefactionem oſtendit.

V.

Si pallida, non tamen lactea, fœtet, eſt putrefactio ſtomachi, & ſpiritus fœtet: ſi rubea, Epatis; ſin vero crocea, renum.

VI.

Quando turbida, hoc eſt nullum verum colorem habens, extiterit, putrefactio in tribus his membris ſimul erit.

VII.

Vrina fœtens ſine hypoſtaſi, eſt ventriculi; corrupta, hepatis, turbida & ſpiſſa, renum.

VIII.

Vrina fætens ſtomachi cum colore rubeo, ſignificat febres ſtomachi.

IX.

Eadem cum colore albo, malam digeſtionem & ſeparationem indicat.

X.

Vrina corrupta fætens cum colore albo, monſtrat hepatis putrefactio-

factionem; ſed cum rubeo colore, febrem.

XI.

Vrina ſpiſſa alba ſignificat renum frigiditatem, rubea autem dolores renum indicat cum febri.

XII.

Vrina fœtens nigra pulmonis & pectoris inflammationem ac plerumque mortem adeſſe docet.

XIII.

Atomi rubei aut albi cum graui odore apparentes totius corporis putrefactionem, aut morbum Gallicum ſignificant.

XIV.

Nullus omnino vrinæ odor, ſulphuris & innati caloris defectum, mortalemque frigiditatem in acutis morbis arguit.

XV.

Ad odorem quod attinet, conſiſtit iſte in ſulphure, mercurio, & ſale.

XVI.

Odores ſulphuris ſunt tres: picis, olei, & ſulphuris vulgaris, eorumque materia peccans eſt ſulphur.

XVII.

Odor picis, eſt cum pix ſutoria comburitur ſuper carbones. Oleum, cum proieceris in ignem, fætorem percipies. Sulphuris odor ab incenſo ſulphure dicitur: Atq; his febres indicantur.

XVIII.

Mercurii odores ſunt: odor ireos, carnis ſeu iuris carnium & herbarum; ſiue cum introducitur fœnum, horumq; materia peccans eſt Mercurius, & ſunt ſignum lepræ.

XIX.

Odores ſalis ſunt; crudi ſalis, arſenici, ſeu cæparum, & ſpirituum. Dicuntur hi odores à ſimili, vt ſi ſalem, arſenicum, vitriolumue ſuper prunas proieceris, qualem ſaporem aut

aut fætorem animaduerteris, talem in vrina iudicabis.

XX.

Ex ſapore materia morbi cognoſcitur. Qualis enim ſapor, talis materia peccans.

CAP. VI.

De vrina rubini.

I.

HActenus de vrina externa tartari locuti ſumus, reſtat vt ad rubini vrinam deſcendamus.

II.

Rubinum, eſt id quod membris nutrimentum præbet, digeſtum ſcilicet à ſtomacho ad hepar transmiſſum; à colore rubicundo ſic nominata.

III.

Vrina rubini, eſt fecula aut formula.

IV.

Fecula à fecibus dicta, eſt quando vrina corrumpitur, & ſignificat virtutis attractiuæ defectum.

V.

Si vrina ante quinque horas corrumpitur, phthyſeos & hecticæ ſignum eſt.

VI.

Formula, à forma quæ dicitur, nutrimenti, eſt quando vrina eſt ogra, aut rubea ſimilis carni, & decernit digeſtiuæ & àttractiuæ virtutis intermiſſionem, quod videlicet chylum indigeſtum ad veſicam tranſmittit, & ſignificat dyſenteriam aut diarrhæam.

CAP. VII.

De vrinæ internæ coloribus.

I.

HActenus de vrina externa; interna ſequitur.

II.

Vrina interna eſt, quando circulus coloratior quodam modo ad rubedinem tendit.

III.

Ex hac vrina grauiſſimi morbi, adeo-

adeoq; omnium membrorum [exceptis ſtomacho, qui externa cognoſcitur, & corde quod ex pulſu iudicatur] atque inprimis iſti qui ab ipſa natura proueniunt, dignoſci & iudicari poſſunt.

IV.

Eſtque & hoc albo [vt aiunt] calculo notandum, quod ex huius vrinæ circulo ſolummodo de capitis dolore [niſi ab aliis inferioribus membris ſymptomatice trahatur] quippiam certi pronunciari poſſit, ex reliquarum autem circulis minus cum iſti nihil aliud, quam vrinæ differentiam, hoc eſt, an ſit externa nec ne doceant.

V.

In vrina interna [quam Theophraſtus Paracelſus etiam vrinam cruoris appellat] tria conſideranda veniunt, color ſubſtantia, & contentum.

VI.

Ex colore iudicatur membrum ægrum; ex ſubſtantia morbi quali-

tas, quandiu nimirum iſte ſit duraturus, & an periculo ſit expoſitus nec ne; ex contento morbus ipſe. Quocirca hæc tria accurate conſideranda & perpendenda ſunt. Exactiſſimam etenim morborũ ſignaturam repræſentant & exprimunt.

VII.

Vt autem felicius hoc in negotio progrediamur, priusquam de morbi qualitate, ipſumq; morbum indicantibus agemus, quomodo membra ægra coloribus diſcernantur & cognoſcantur præmittere nobis commode viſum eſt.

VIII.

Dependet autem in hac vrina color vel à partibus, vel ab excrementis.

IX.

A partibus dependet vel diſſimilaribus, vel ſimilaribus.

X.

Partium diſſimilariũ color proprius, eſt ſex principalium mem-

brorum, cerebri, pulmonis, fellis, Epatis, ſplenis & renum.

XI.

Cerebri color eſt albus, non tamen lacteus, ſpumam habens vitream, cerebrique morbi inde dignoſcuntur.

XII.

Pulmonis vrina eſt vinea [à vino nigriore, veluti colore hepatis, dicta] cum ſpuma. Atque vſque adeo in peius ſe prodit hæc vrina, quantum à colore ſubrubeo diſcedit ad rubeum; ad ſubrubeum vero inclinans minus periculoſum denotat morbum.

XIII.

Fellis vrina colorem flauum vel album viridem reflexionem referentem, cum ſpuma vrinæ ſimili in medium producit.

XIV.

Hepar colorem vineum ſine ſpuma ſibi vendicat.

Splenis

XV.

Splenis vrinam deſignans color, eſt ſpadix cum modica ſpuma ſecundum circulum, & certo dolorem in ſiniſtro latere demonſtrat.

XVI.

Renes producunt vrinam Epati ſimilem, ſed magis diaphanũ quam pulmonis, cum innatante quadam pinguedine.

XVII.

Hæc de partium diſſimilarium coloribus: ſequuntur ſeptem partium ſimilarium, vtpote, carnis, pinguedinis, ligamentorum, inteſtinorum, cartilaginis, cutis & ſanguinis.

XVIII.

Carnis color eſt ſimilis loturæ carnium, & phthyſin vniuerſalem, ſine alicuius particularis membri dolore ſignificat.

XIX.

Sed dolor qui à pinguedine deriuatur eſt pallidus cum pinguedi-

ne,

ne,& circa vmbilicum punctiones ventris; qualis in passione cholica accidunt, denotat.

XX.

Ligamentorum vrina affert colorem album diaphanum cum spuma cerebri lucidiore, & albo circulo iuncta. Hæc vrina vt rara est, ita verissime podagram, Chyragram vel sciaticam significat.

XXI.

Intestinorum vrina est pellucidæ aquæ distillatæ similis cum modica in medio natante spuma; & designat iliacam cholicamve passionem; sicuti etiam dysenteriam, lienteriam, diarrhæam & alios intestinorum morbos demonstrat.

XXII.

Cartilago & vesicæ referunt vrinam magnis diuq; durantibus ampullis liuidam.

XXIII.

Eiusmodi vrina sine spuma cutis est; quæ plerumq; lepram significat.

XXIV.

Color lateritius, cæruleus, viridis aut niger, in ſuperiore vrina clarus, in inferiore autem ſpiſſior à ſanguine dependet. Hæc ob plagas & verbera frequentior apparet, magnamque ſanguinis mortificationem oſtendit.

XXV.

Partium coloribus hucuſq; demonſtratis, excrementorum deinceps explicabuntur, quæ ſunt: Mucus, ſudor, excrementum aurium, lachrymæ, ſtercus, & vrina per ſe.

XXVI.

Mucus habet colorem album cum mucilagine in fundo, & cerebri vitia declarat.

XXVII.

Vrina tenuis cum circulo lato & aqueo ſignificat ſudorem in cruorem conuerſum eſſe.

XXVIII.

Minutiſſimæ portiunculæ luteæ vel atomi vrinæ innatantes, docent aurium

aurium excrementum per vrinæ meatum deſcendiſſe, & vrgentes aurium dolores oſtendit, ſicuti etiam capitis.

XXIX.

Cerebri vrinæ color cum minutiſſimis bullis, lachrymas deſcendiſſe notat.

XXX.

Color rubeus cũ modica ſpuma alba, eſt ſtercoris, & lapillũ inteſtinorũ vẽtrisq; cõſtipationẽ indicat.

XXXI.

Color ſubalbus, hoc eſt, quando vrina aliquandiu ſepoſita corrumpitur, & decoloratur, eſt vrinæ per ſe non ſanæ.

CAP. VIII.

De vrinæ ſubſtantia.

I.

HVcuſque de colore egimus; ſequitur de ſubſtantia.

II.

Dicitur autem ſubſtantia tota vrina hypoſtaſi & ſedimine carens.

III.

Vrinæ ſubſtantia eſt ſpiſſa, lucida & diaphana.

IV.

Spiſſa [vulgo craſſa] eſt quam oculorum acies non penetrat, cuiuscunque ſit coloris, & pugnam naturæ cum materia peccante plerumque indicat, quando videlicet craſſiſſima eſt; nam prauorum humorum permiſtionem arguit, aut natiui caloris oppreſſionem, vnde aut dolor, aut diuturnitas morbi, aut praui abſceſſus aut relapſus. Vrina autem mediocriter ſpiſſa: ſalutarem criſin perpetuo pollicetur, quia natiui caloris robur oſtendit, vnde criſis celeritas & ſecuritas.

V.

Quæ vrinæ claræ minguntur, & poſtea turbantur, indicant coctionis primum impendere rudimentum.

VI.

Quæ vrinæ craſſæ minguntur, &
poſtea

postea lucidæ fiunt, naturæ victoriam demonstrant, & tantillum flatulenti speeies superesse.

VII.

Quæ vrinę perturbatæ minguntur & perturbatæ vrinis iumentorum similes remanent, maximam humorum in venis agitationem, ac naturæ cum morbo ambiguum certamen denunciant: Et secundum Hippocratem, capitis dolorem, delirium, conuulsionem ac mortem prædicunt.

VIII.

Lucida (tenuis) est per quam manus cernuntur: & nonnunquam magnam debilitatē virtutis arguit, atque eo magis, quo cum colorib. malignioribus inspectatur. In nonnullis etiam affectibus, Natiui caloris robur & spirituum per vniuersum vrinæ corpus æqualiter diffusorum copiam arguit.

IX.

Diaphana est, quæ tota est pel-

lucida, vt etiam paries per eam conſpici poſſit, plerunque (ſi ſine febre eſt) Epatis, lienis & meatuum vrinæ dicatorum obſtructionem indicat. Sed ſi febris aut alius grauis morbus (quales ſemper denũciat) adfuerit, periculum & extremam quandam naturæ debilitatem arguit, idq; ob genuini caloris defectum.

X.

Vrina tenuis cum febre acuta cruditatem, & natiui caloris imbecillitatẽ perpetuo arguit: & quamdiu eiusmodi vrina apparet, nulla perfecta & ſalutaris criſis eſt ſperanda.

XI.

Vnde, vrinæ tenues in acutis febribus ſi ſumma adſit virium imbecillitas, mortem aut ingens periculum minantur: Sin autẽ conſtent vires aut morbi lõgitudinẽ, aut abſceſſum imis in partib. prænũciant.

XII.

Vrinæ tenues poſt criſin, relapſus periculum denunciant. Vri-

XIII.

Vrina in febribus lucida, & vix ſedimentum tum quæ in melius habens modo in peius mutatur turnitatem morbi ſignificat.

XIV.

Vt autem ſatius vrinę ſubſtantiã pertractemus, eam explicabimus ſecũdum membra. Proinde ſi pulmonis, hepatis & renum vrina ſpiſſa eſt, eorundem ſanitatem arguit: ſin autem lucida haud bonum augurium eſt; ſed diaphana ad mortem comitatur.

XV.

Cerebri & ſplenis vrina ſpiſſa, mediocris fortunæ eſt; lucida autem bonæ; at mediocris optimæ, quæ videlicet extra omne naturæ diſcrimen aut detrimentũ verſatur.

XVI.

Fellis vrina ſpiſſa mortem indicat; quæ ſi fuerit lucida, morbus erit ſanabilis; diaphana vero bona eſt.

XVI.

Càrtilaginis, inteſtinorum, ligamentorum, & cutis vrina ſpiſſa bona eſt, ſed lucida periculo exponitur, quia æger totus à medici peritia pendet: diaphana vero propendet ad criſin, hoc eſt, eodem die æger, quo criſis eſt, moritur.

XVII.

Carnis pinguedinis, & ſanguinis vrina ſpiſſà tendit ad morbũ chronicum: lucida fortunam in vtrumque paratam oſtendit, ſiue illa ad vitam, ſiue ad mortem faciat: diaphana autem incurabilem arguit valetudinem.

XVIII.

Muci ſeu phlegmatis & lachrymarum vrina, ſicuti etiam ſudoris atque vrina ſi ſpiſſa fuerit, mala eſt: ſin lucida optima, quæ etiam ſine omni adhibito medicamento ad priſtinam ſanitatem reducitur: diaphana vero approximantis ſalutis ſignum eſt.

Excre-

XIII.

Excrementi aurium & ſtercoris vrina ſpiſſa, critica eſt: lucida interualli, quæ non ſtatim criticat, ſed criticus dies produci poteſt: diaphana, ſanitatis.

CAP. IX.

De contentis.

HÆc de vrinæ ſubſtantia: reſtat vt ad eius contenta enucleanda progrediamur.

II.

Contentum in vrina, eſt omne id quod craſſius & corpulentius in vrina exiſtit, id in ſuperficie vrinæ cernitur, vt circulus, ſpuma & bulla, ſiue in vrina latitet, vt ſedimentum nebulæ, & ἐναιώρημα.

III.

Oritur autem circulus ex ſulphure, ſpuma ex mercurio, bulla ex ſale. Idcirco & eorundem morbi inde ſunt cognoſcendi.

IV.

Sed ſpuma & bulla differunt, ſpuma ſiquidem vndique vitro adhæret, bullæ vero nonnullæ in ſuperficie vrinæ ſunt, neque vitrum vlla parte attingunt.

V.

Diſcolor circulus in modũ iridis nota eſt morbi caduci grauiſſimi.

VI.

Circulus venetus, vel niger morbum caducum, aut cerebri mortificationem ſignificat.

VII.

Circulus liuidus aliquot poſt dies rubeus, animalis facultatis deperditæ reſtaurationem indicat.

VIII.

Circulus exterior viridis exiſtẽs, ſignificat icteritiam mortalem.

IX.

Viridis circulus in matricis ſuffocatione prognoſis mortis eſt.

X.

In febribus eiuſmodi vrinę acu-

tis

tis phrenesin aut capitis inflammationem indicat.

XI.

Circulus croceus capitis dolorem ob sulphuris excessum demõstrat.

XII.

Aqueus circulus & albus phlegmatis in syncipite abundantiam arguit.

XIII.

Subrubeus aut purpureus circulus sanguinis in capite abundãtiam multum secundum tempora dolorem gignentem, venarumq; impletionem designat, vt etiam æger atomos ante oculos volitare putet.

XIV.

Circulus lucidus spiceus dolorem in sinistra capitis regione ex melancholico humore oriundum demonstrat.

XV.

Circulus cælestini coloris, vt sæpe accidit, est mulieribus proprius, & ar-

& arguit putrefactionem in matrice ad lepram tendentem.

XVI.

In vinea aut passea vrina spumeus circulus albus aut albicans, abundantiam humorum ostendit.

XVII.

Circulus dimidiatus, in alterutro latere paralysin annunciat.

XVIII.

Circulus cum vrina spissiore maxime spissus, rubeusque aut laterini coloris, lethargiam præsentem aut appropinquantem denotat.

XIX.

Si vero clarus & vrina circulo spissior fuerit, hydropisis signum est.

XX.

Si omnia contenta euanescunt, & in aqueum circulum resoluuntur, hyposarcham adesse declarant.

XXI.

Vrina pulchra subrubea, cum duplici circulo, fuluo videlicet & flauo

flauo, ſymphytam ſtrictā monſtrat.

XXII.

Alcola in circulo, morbum chronicum denotat.

XXIII.

Hæc ſi in mulierum vrinis contingit, ſignum eſt imprægnationis, aut molæ matricis.

XXIV.

Circulus ſpumeus tribus digitis latis à vitro diſtans, mulierum eſt eſt vterum gerentium.

XXV.

Hic articulus ſi fuerit coloratus, haud boni partus, matricisque deficientis indicium eſt.

XXVI.

Circulus tremulus eſt prognoſis apoplexiæ.

XXVII.

Prȩterea, in ſpuma ſi fuerint granula alba & parua, paralyſis ſignificatur: quanto autem minora fuerint, tanto veraciores nuncii erunt.

XXVIII.

Si autem granula iſta ſub vrinæ circulum deſcendunt, paralyſin ad caſum reſolutam, aut caſum iam factum indicant.

XXIX.

Si ſpuma non abit, ſed diu ſupra vrinam conſiſtit, vitium pulmonis ex phlegmate in cannis eius ſito indicatur.

XXX.

Spuma, quæ ex ſe circulum, ſupra circulum, eumque interius album efficit, deſignat apoplexiam.

XXXI.

Si ſpuma ex maioribus ampullis conſtituta fuerit, eſt ſignum corporis plethorici, quamuis eiusmodi vrinam reddens nulli morbo ſit obnoxius.

XXXII.

Spuma flaua vel viridis principium icteritiæ notat.

XXXIII.

Si ſpuma caua iacet & vitro adhæret, nec tamen circulum attin-

git, circulusque ſub ſpuma alba fuerit niger, ſignum mortis eſt.

XXXIV.

Spuma nigra diſperſa, ſignum eſt icteritiæ nigræ.

XXXV.

Si ſpuma ob grauitatem fundum petit, & ibi reſidet, tremorem cordis aut incubum notat.

XXXVI.

Bullæ in vrina indicant morbos ex ſalibus oriundos, atq; ex iis ventoſitates iudicamus.

XXXVII.

Bullæ albæ in virorum vrinis principium colicæ indicant.

XXXVIII.

Hæ in muliebri vrina, ſuffocationem aut præcipitationem matricis portendunt.

XXXIX.

Bullæ in vrina lucida & hypoſtaſi priuata, renum oppilationem indicant; Et ſi quas verſus mediam vrinæ ſuperficiem pendere viderimus

mus eæ affectionis oſtendunt remiſſionem.

XL.

Bullæ virides morbum caducum denotant.

XLI.

Bullæ rubeæ, ſinocham febrem, aut cauſonem demonſtrant.

XLII.

Bullæ flauæ ſunt icteritiæ nota.

XLIII.

Ceruleæ Bullæ lepram adeſſe docent.

XLIV.

Bullæ inuicem aſcendentes morbum in capite fixum nec ad alia membra deſcendētem monſtrant.

XLV.

Quod ſi bullæ ſimul cum ſpuma fuerint, phthyſeos ſignum.

XLVI.

Circulus, ſpuma ac bulla eiuſdem coloris, morbum fere incurabilem & Chronicum oſtendunt.

Quan-

XLVII.

Quando in vrina ſana hæc tria conglutinantur, vitium eſt in præcordiis.

XLVIII.

Iam ad reliqua perueniamus: Sedimentum (quod Medici plerunq; hypoſtaſin vocant) ſi in vrinis hiſce appareat celerem criſin demõſtrat, eſtq; certiſſimum futuræ criſeos ſignum ſi laudabilis, ad ſalutem, ad mortem vero ſi praua fuerit.

XLIX

Laudabile ſedimentum debet eſſe album, leue, æquale, & moderate, craſſum. Albedo ſolidarum partium arguit robur; leuitas atque æqualitas vim natiui caloris indicat, moderata craſſities vero caloris robur denunciat.

L.

Quocunq; morbi die laudabile ſedimentum apparet, perpetuo ſalutare & expetendum venit.

LI.

Vrina bonum ſedimentum habens & derepente non habens laborem & mutationem ſignificat: Quia hæc inæqualitas aut materiæ arguit inæqualitatem, cuius portio coquitur, portio propter malignitatem & contumaciam coctionem præterfugit, aut natiui caloris imbecillitatem.

LII.

Nigrum ſedimentum, morbum quidem ſalutarem, ſed paulo diuturniorem denunciat.

LIII.

Nigrum (cum acutis febribus) ſedimentum vel maximum incendium denotat, vel caloris natiui extinctionem.

LIV.

Nigrum ſedimentum ſine febre vel in febribus erraticis, denunciat quartanam & plerunque eius indicium eſſe ſolet.

LV.

Pulſaceum ſedimentum proue-

nit à carnósarum partium colliquatione, & perpetuo est lethale; Si vero ab ingenti calore, (vt quandoq; solet) sanguinem perurente, longitudinem morbi prænunciat.

LVI.

Orobeum sedimen (quod ab orobo seu eruo deglubro nomen accepit) in vrinis apparens, carnem, pingui iam consumpto, imminui demonstrat. Significat enim in iis, qui toto corpore febriunt, vniuersi corporis colliquationem &c.

LVI.

Si autẽ eiusmodi orobeũ sed. &c.

LVII.

Lamineum sedimen, (quod laminarum instar latum) &c.

LVIII.

Sedimentum furfuraceum, &c.

LIX.

Araneæ in vrina natantes cũ febri, totius corporis labem denotãt.

LX.

Quorũ vrina die quarto rubeam

habet nubeculam, illi die ſeptimo iudicantur.

LXI.

Vrinæ pingues ſolidarum corporis partium colliquationem denunciant, & vt plurimum ſunt lethales: quocirca Hippocrates eas peſtilentes appellare ſolet. Hæc de vrina ſimplici dicta ſufficiant, ad mixtam declarandam denique deſcendamus.

CAP. X.

De vrina mixta.

I.

VRina mixta, eſt quæ ex exteriore & interiore vrina compoſita duplicem circulum diuerſi coloris habet.

II.

Vrina mixta ſi fuerit viridis diaphana, dolor ſplenis indicatur periculoſus: quando autem nebulas aut tenebras habet, mortem prædicit, imo etiam in febribus acutis eiusmodi

iusmodi vrina mortem comitatur.

III.

Talis vrina viridis nonnunquam etiam quartanæ externæ ſignum eſt.

IV.

Viridis in nigrum mutata mortis eſt.

V.

Viridis vrina pueri ſpaſmum indicat.

VI.

Hominis de ſtomachi doloribus conquerentis vrina viridis, oſtendit venenum hauſtum eſſe.

VII.

Viridis cũ circulo viridi in phreneſi, mortem præſagit.

VIII.

Olei color vrina, hoc eſt, quę tota euidentem olei colorem refert, paulatim procedens, & multo tempore confirmata, ſignificat hecti-

cam febrem per totum corpus diffusam esse.

IX.

Color eiusmodi lucidior, augmentum morbi indicat, corporisque pinguedinem colliquari: si vero oleacea fuerit passionem in summo esse ostendit, vtpote cum exacte pingue iam sit colliquatũ, mortemque præsentissimam minatur, eamque eo certius si pauca atque fœtens fuerit.

X.

Rubea vrina diaphana, lucida vel spissa morbum præsentem non venientem ostendit.

XI.

Monet autem hæc vrina calorem vehementem adesse, eumque cum calidis morbis, vtpote apostemate & similibus.

XII.

Vrina rubea & subrubea in senibus & iis, qui iam pridem naturalem calorem imminuerũt, est pessima, nec paruus metus est, ne defes-

ſa vitali virtute cũ paſſionis ſolutione mors irruat. In iuuenib. verò nõ adeo eiusmodi vrina eſt metuenda.

XIII.

Si talis vrina ſpiſſa fuerit, ſignum eſt ſalutis, at diaphana mortem indicat.

XIV.

Si adfuerit ſpuma maxima, cum repletione morbus demonſtratur.

XV.

Monendum hic bullam & ſpumam ſuperiorem corporis partem, quæ videlicet ſupra diaphragma eſt, ſignificare.

XVI.

Bulla in vrina rubea, eſt ſignum conſumptæ partis ſuperioris.

XVII.

Vrina cum circulo alterius coloris, morbum ſecundum vmbilicum oſtendit.

XVIII.

Vrina rubea cum ſedimine albo menſtrui fluxum portendit.

XIX.

Vrina rubea cum ſedimine rubeo eiuſdem retentionem.

XX.

Quando ſedimentum in tali vrina neque album, neque rubeum eſt, ſciaticam denotat.

XXI.

Color rubeus in hydropiſi, eſt ſignum mortis.

XXII.

Rubea in ſciatica aliquandiu perſeuerans, apoſtema illic latitare docet.

XXIII.

Vrina prærubea initio morbi longitudinem arguit, in ſtatu vero mortem.

XXIV.

Rubea & turbida ſignificat apoſtema hepatis.

XXV.

Rubea in liuidam mutata, apoſtematis pectoris vel peripneumoniæ indicium eſt.

XXVI.

Rubea ſpiſſa, quæ mota vitrum colore croceo tingit, icteritiam ſignificat.

XXVII.

Vrina neq; ad rubedinem, neq; ad albedinem prorſus declinans, certiſſimum ſignum mortis eſt.

XXVIII.

Si ſpuma aut nebula in eiusmodi vrinæ ſuperficie fuerit, mortem annunciat.

XXIX.

Aurea vrina lucida, hypoſtaſin perpaucam obſcuram, aut nullam habens, ſulphur vel à multorum acrium ciborum, vel medicamentorum acutorum, vel ſanguinis feruore inflammatum indicat.

XXX.

Talis vrina crocea, ſulphur ob mœroris, curæ, vigiliarum, ſolis æſtus, & eius generis cauſam æſtuans demonſtrat.

XXXI.

Citrina cum nebula ſpiſſa, eſt ſignum mortis.

XXXII.

Eadem cũ bulla, ſpumave, mortem annunciat ex ſuperioribus membris imminentem: cum ſedimine autem, ex renibus aut ſchia irruentem docet.

XXXIII.

Eiuſmodi vrina cum circulo albo diaphano inſtar aquæ deſtillatę, mortem ex inteſtinis denotat.

XXXIV.

Alba vrina frigiditatis & obſtructionis indicium eſt. Si enim ſine febre, vrina eſt alba aquoſa, pellucida, aut arguit cruditatem aut epatis lienisve & meatuum vrinæ ſecernendæ, deducendæ, excipiendę dicatorum obſtructionem, vnde nonnunquam hydropiſis & hypoſarca; aliquando ab aquæ vel vini albi liberaliori potu promanat; & per ſe non eſt lethalis lucida, vero melior: ſpiſſa ſaluberrima.

XXXV.

Alba vrina cum febre acuta & continua, niſi ad hæmorrhagiam criticam aut dyſenteriam appareat, perpetuo lethalis, aut ſaltem periculo non vacat: quia vel ſummam natiui caloris imbecillitatem oſtendit, aut vniuerſi caloris ad caput translationem aut magnum Epatis incendium, quo ſanguis vna cum bile abſorbetur.

XXXVI.

Alba vrina cum circulo liuido obſtructionem cerebri & caducum oſtendit.

XXXVII.

Vrina paſſea (hoc eſt, cuius color magis quam in vinea eſt intenſus, maximeque ſimilis paſſo, quod ex vua nigra decocta, vel muſto ad tertias cocta, conficitur) ſummum ſulphuris inflammati feruorem indicat, dum autem paſſea permanens eſt, caducum demonſtrat.

XXXVIII.

Liuida vrina in phthyſi vel phreneſi mortis eſt.

XXXIX.

Liuida in parte ſuperiori, caducum vel alios capitis affectus oſtendit.

XL.

Vrina plane liuida, vel etiam ad nigredinem declinans mortis eſt.

XLI.

Vrinæ nigræ omnium peſſimæ ſunt, & lethales magis: quia aut maximum incendium omnia terrefaciens, perurens & quaſi in cineres vertens, aut natiui caloris extinctionem indicant.

XLII.

Nigra vrina nebuloſa, morbum ad mortem vergere indicat.

XLIII.

Hæc ſine nebula, apoſtema, idq; iampridem expulſum iri, demonſtrat.

XLIV.

Eadem in febribus acutis ſemper mala, & mortis nuncia eſt.

Nigra

XLV.

Nigra cum ſedimento nigro in acutis febribus capitis dolorem & rationis conturbationem oſtendit.

XLVI.

Nigra guttatim micta, mortis nuncia eſt.

XLVII.

Nigra à febris principio ad ſepti. mum continuata, ægro ſalutem prædicit.

XLVIII.

Eadem in febribus, ægro prope caput, collum vel dorſum ſudante, inſtantem mortem arguit.

XLIX.

In quartanis febribus aut aliis chronicis, ſpleneticis ac melancholicis morbis nigrarum vrinarum liberalior profuſio futuram ſalutem indicat. Nam quæ permiſtione cuiuſdam atri humoris, vel ab epoto medicamento nigræ minguntur, ſalutares plerunq; eſſe ſolent & criticæ, tum in diuturnis, tum in acu-

tis

tis morbis. Solet enim natura deponere prauorum humorum abundantiam per vrinas.

L.

Mulieris vrina clara cum sedimine nigro menstrui non naturale profluuium demonstrat. Si autem mulieribus, quib. menses suppressi sunt vrina nigra appareat, refluente ab vtero ad renes, aut vesicam sanguine, nihil malum.

LI.

Violacea vrina diaphana ad mortem est, si hominis grauiter decumbentis fuerit, sin vero non decumbentis ad lepram est.

LII.

Eiusmodi lucida & bruna in chronicis est salutis: in acutis autem mortis signum.

LIII.

Talis vrina spissa, si non facit ad lepram, est salutis.

LIV.

Monendum hic etiam, vbi lepra (de qua non temere iudicandum)

non fuerit, ibi puſtulas ſeu morbum gallicum certo portendi.

LV.

Si in vrina tota atomi apparuerint, in toto hominis corpore thema eſſe demonſtrat. Sin vero in ſuperiore vrina tantũ fuerint, ſuperiores corporis partes rheumatizatas (vt ita dicam(indicat: at in media vrina, medium corpus, in inferiori autem inferiores corporis regiones rheumate affectas eſſe declarat.

LVI.

Eiuſmodi etiam atomi matricem male affectam eſſe docent. Si tamen in mulierum vrina fundum petũt, ibique reſident rubei, maſculum conceptum eſſe declarant, albi autem fœmellam indicant.

LVII.

Puerorum hominum infirmorum, morbis acutis ſubiectorum, aut quorum morbus aliquando eſt remiſſior vel recidiuus, criticum demonſtrãs diem vrina, mortis eſt.

Quan-

LVIII.

Quando in morbis grauissimis aut acutis vrina ad sanam mutata fuerit, & tamen nihilominus æger decubuerit, mortem iam iam appropinquare docet.

LIX.

Vrina mulieris sanæ albam nebulam in modũ bombacis optime carpti in hyeme habens, in æstate vero coloris sanguinei, vterum gerẽtem demonstrat. Nonnulli etiam ipsis grauidarum mulierum vrinis imaginem quandam prope matulę fundum primis temporibus conspexerunt. Sunt tamen eiusmodi vrinæ sanis spissiores.

LX.

Atque hæc de vrinis in præsentiarum dicta sufficiant, vnde quicquid homini prosperum aut aduersum, ad valetudinem quod attinet, directe quasi in speculo deprehendere poteris.

FINIS.